

« Το μετά ως υπέρβαση: μετανεωτερικότητα, μετα-ανθρωπισμός, μεταδημοκρατία »

♦ Εισαγωγή στη θεματική

Αν η Φιλοσοφία αρθρώνεται διαχρονικά ως σκέψη «Μετά τα Φυσικά» στον χώρο της Οντολογίας και της Γνωσιοθεωρίας, τότε το «μετά» αποτελεί στοιχείο της ειδοποιού διαφοράς της από άλλες μορφές σκέψης και γνώσης, όπως η λογοτεχνία και η επιστήμη. Το ίδιο πρόθεμα σηματοδοτεί όμως και ένα κατώφλι προς μια αυτοκατανόηση της Φιλοσοφίας υπό όρους τομής και ρήξης με το παρελθόν της.

Η «Μετανεωτερική Κατάσταση», όπως αποκλήθηκε από τον Ζαν-Φρανσουά Λυοτάρ το 1979, επισήμανε την εισαγωγή μας σε μια εποχή του φιλοσοφείν όπου το *σκεπτόμενο υποκείμενο*, από υπερβατολογικό έρεισμα της φιλοσοφίας, θεωρήθηκε μέσα από τη διαδικασία της ερμηνείας ως υποστασιοποιημένη έννοια και κατέληξε στις νεότερες φιλοσοφικές τάσεις να αντικατασταθεί από τον λόγο ως δομή επικοινωνίας. Ο *μεταμοντερνισμός* αποτέλεσε κατά τη διάρκεια του 20ού αιώνα ένα δημιουργικό ερμηνευτικό κύμα που επεκτάθηκε πέρα από τη Γνωσιοθεωρία στην Αισθητική και την (παραστατική αλλά μη απεικονιστική) Τέχνη, την Αρχιτεκτονική, την Πολιτική, την Κοινωνική Ανθρωπολογία και ευρύτερα σε κάθε πεδίο λόγου που επιχειρούσε ένα ρηξικέλευθο άλμα προς μια νέα αυτοθεώρησή του.

Στις μέρες μας γίνεται λόγος για τον «μεταεθνικό αστερισμό» ή για «μετα-μεταφυσική σκέψη» (Χάμπερμας), για «μεταδημοκρατία» (Κράουτς) ή για «μετα-ανθρωπισμό» (Χάραγουεϋ). Ο εφετινός διαγωνισμός θέλει να προτρέψει τους νέους στοχαστές να εγκύψουν στη σημασία αυτής της ενδιαφέρουσας για τη φιλοσοφία στροφής στο «μετά» και με τον στοχασμό τους να συμβάλουν στον διάλογο που θα καθορίσει το μέλλον του φιλοσοφικού λόγου.

♦ Υλικό για την προετοιμασία

Από τα έργα βασικής βιβλιογραφίας που αναφέρονται στην *Προκήρυξη* του διαγωνισμού, προτείνονται οι ακόλουθες ενότητες, κατανεμημένες σε δύο διακριτές θεματικές ομάδες:

α) Ιστορικοκοινωνικές και φιλοσοφικές προϋποθέσεις της μετανεωτερικής σκέψης.

Τα ακόλουθα κείμενα πραγματεύονται κυρίως το ιστορικό, κοινωνικοπολιτικό και φιλοσοφικό πλαίσιο εντός του οποίου γίνεται πρόδηλη η ανάγκη διάκρισης και ιστορικού διαχωρισμού των «παραδοσιακών» ή «κλασικών», όπως χαρακτηρίζονται, θεωρήσεων της νεωτερικής εποχής για τη γνώση, τον άνθρωπο, την κοινωνία και την ιστορία, έναντι μιας νέας τάξης πραγμάτων και προσανατολισμών που αποκαλούμε «μετανεωτερικότητα».

- **Jean-François Lyotard** [1979] *Η μεταμοντέρνα κατάσταση* (*La condition postmoderne: Rapport sur le savoir*). Μετάφραση Κωστή Παπαγιώργη. Αθήνα: Εκδόσεις Γνώση (2008).
Εισαγωγή (σελίδες 25-28).

Κεφάλαια I, II, III (σελίδες 29-46).

Κεφάλαια VI, VII (σελίδες 62-79).

- **Παναγιώτης Κονδύλης** [1991] *Η παρακμή του αστικού πολιτισμού*. Από τη μοντέρνα στη μεταμοντέρνα εποχή και από τον φιλελευθερισμό στη μαζική δημοκρατία (*Der Niedergang der bürgerlichen Denk- und Lebensform: Die liberale Moderne und die massendemokratische Postmoderne*). Αθήνα: Εκδόσεις Θεμέλιο (2007):
Κεφάλαιο 4.2 Δομικά γνωρίσματα της μαζικής δημοκρατίας (σελίδες 231-251).
Κεφάλαιο 4.6 Βασικά γνωρίσματα της επιστημονικής και της φιλοσοφικής σκέψης... (σελίδες 308-322).
- **Jürgen Habermas** [1988] «Postmetaphysical Thinking» («Nachmetaphysisches Denken: Philosophische Aufsätze»). Αγγλική μετάφραση Mark Hohengarten. Από τον τόμο *Themes in Postmetaphysical Thinking*. Κάμβριο Μασαχουσέτης (Cambridge MA): MIT Press (1992), σελίδες 35-53.

β) Φαινόμενα της μετανεωτερικής πραγματικότητας.

Στα ακόλουθα κείμενα περιγράφονται και αναλύονται συγκεκριμένοι τομείς και κοινωνικά φαινόμενα της σύγχρονης μας πραγματικότητας ως «μετανεωτερικά». Ως τέτοια αναλύονται σύγχρονοι αναπροσανατολισμοί του συστήματος της γνώσης και της επιστήμης, εξελίξεις στην πραγματικότητα της δημοκρατίας, μετασχηματισμοί στη θεώρηση του ανθρώπου και της ατομικής ανθρώπινης ακεραιότητας, καθώς και επαναπροσδιορισμοί των ιστορικά επιδραστικών κοινωνικών δυνάμεων. Τα κείμενα αυτά παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον, καθώς προσφέρουν σχήματα για την κατανόηση εξελίξεων για τις οποίες όλοι διαθέτουμε κάποια αντίληψη. Είναι όμως εκτενέστερα, καθώς είναι λιγότερο πυκνά, περιέχουν συχνά μεγάλες περιγραφικές παρεμβάσεις, αναφορές σε ιστορικά γεγονότα κλπ. Οι καθηγητές και μαθητές μπορούν να τα μελετήσουν και επιλεκτικά, δίνοντας περισσότερη ή λιγότερη έμφαση κατά τα ενδιαφέροντα της κάθε ομάδας.

- **Jürgen Habermas** [1998] *Ο μεταεθνικός αστερισμός (Die postnationale Konstellation)*. Μετάφραση Λευτέρη Αναγνώστου. Αθήνα: Εκδόσεις Πόλις (2007):
Δοκίμιο 3 Μπορούμε να διδαχθούμε από τις καταστροφές; (σελίδες 69-91).
Δοκίμιο 4 Αντιλήψεις για τη νεωτερικότητα... (σελίδες 179-211).
Δοκίμιο 6 Γενετική δουλεία;... (σελίδες 221-224).
- **Jean-François Lyotard** [1979] *Η μεταμοντέρνα κατάσταση (La condition postmoderne: Rapport sur le savoir)*. Μετάφραση Κωστή Παπαγιώργη. Αθήνα: Εκδόσεις Γνώση (2008).
Κεφάλαια XII, XIII, XIV (σελίδες 119-156).
- **Colin Crouch** [2003] *Μεταδημοκρατία (Post-Democracy)*. Μετάφραση Αλέξανδρου Κιουπκιόλη. Αθήνα: Εκδόσεις Εκκρεμές (2006):
Κεφάλαιο 1 (σελίδες 55-87).
Κεφάλαιο 6 (σελίδες 179-200).
- **Donna Haraway** [1991] *Ανθρωποειδή, κυβόργια και γυναίκες: Η επανεπινόηση της φύσης (Simians, Cyborgs, and Women. The reinvention of nature)*. Μετάφραση Πελαγίας Μαρκέτου. Αθήνα: Εκδόσεις Αλεξάνδρεια (2014):
Κεφάλαιο 8: Κυβοργικό μανιφέστο: Επιστήμη, τεχνολογία και... (σελίδες 222-270).
Κεφάλαιο 9: Τοποθετημένες γνώσεις: Το ζήτημα της επιστήμης... (σελίδες 271-298).
Κεφάλαιο 10: Η βιοπολιτική των μεταμοντέρνων σωμάτων:... (σελίδες 299-338).

- ◆ **Σημείωση:** Ενότητες από το βιβλίο του **Δ. Μαρκή**, *Η ερμηνευτική της μεταφιλοσοφίας*, δεν έχουν επιλεγεί για την προκριματική φάση του διαγωνισμού.

Στη μελέτη του παραπάνω υλικού δεν ενδιαφέρουν οι αναφορές ιστορικής ερμηνείας της φιλοσοφίας αλλά οι ιδέες που αναφέρονται στο καθαυτό φαινόμενο του μετανεωτερικού. Άλλωστε τα προτεινόμενα κείμενα δεν αποτελούν υλικό για αναπαραγωγή ή αποστήθιση, παρά μόνο «μέσα» για την κατανόηση του φιλοσοφικού προβληματισμού και αφορμές για την ανάπτυξη της ιδιαίτερης σκέψης των νέων μας διανοητών!

Επιφυλασσόμαστε να επανέλθουμε με περαιτέρω οδηγίες, ανάλογα με τις δυσκολίες και τις απορίες σας. Σας ευχόμαστε καλή προσπάθεια!

Η Οργανωτική Επιτροπή του ΜΔΦΔ 2022-2023